

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/359312679>

Praksa

Chapter · December 2021

CITATIONS
0

READS
15

1 author:

Sara Nikolić
University of Belgrade

10 PUBLICATIONS 10 CITATIONS

SEE PROFILE

Sara Nikolić

Praksa

(*πράξις, praxis*) označava proces kojim se naša mišljenja, htenja i ideje sprovode i primenjuju, odnosno dovode do materijalne realizacije (v. **akcija**). Za Aristotela praksa predstavlja svrhovito delovanje, odnosno angažovanje u kojem je sadržan njegov cilj. | 27 |

Ključno razdobilje za artikulaciju savremenog razumevanja prakse je 19. vek. U tom periodu Karl Marks formu-

liše svoje viđenje prakse koju proglašava kriterijumom istine i smislom teorijskog delovanja. Terminom praksa Marks označava slobodnu, univerzalnu, kreativnu i samokreativnu delatnost kroz koju čovek stvara i menja svoj istorijski svet i sebe samoga. Gotovo istovremeno u SAD dolazi do razvoja pragmatizma kao intelektualne i filozofske tradicije koja saznanje posmatra kao proizvod interakcije organizma sa okolinom. Umesto da teoriju i praksu shvati kao odvojene pojave, pragmatizam koncepte smatra alatima za radnje, odnosno nužno međusobno povezanim instrumentima za suočavanje sa situacijama i događajima.

U 20. veku intenzivira se interesovanje za pojam prakse. Kritička teorija dodatno razrađuje marksističko interesovanje za odnos teorije i prakse, dok nešto kasnije – kroz radove „druge generacije“ Frankfurtske škole – dolazi do sinteze marksističke i pragmatističke tradicije. Paralelno sa ovim razvojem, u Jugoslaviji šezdesetih i sedamdesetih godina deluje nedogmatska marksistička filozofija prakse (*Praxis*). Na talasu interesovanja za marksizam, Paulo Freire u *Pedagogiji obespravljenih* praksu definiše kao kolektivnu refleksiju (v. **refleksija, intersubjektivnost**) i delovanje usmereno na strukture koje je nužno promeniti (v. **reforma, revolucija**). Prema ovakvom razumevanju, potlačene grupe (v. **grupa, zajednica**) kroz praksu stiču kritičku svest o sopstvenom položaju i zajedno se bore za oslobođenje (v. **otpor, revolucionarni angažman**). Na savremeno shvatanje prakse u 20. veku takođe su uticali Vitgenštajn i Ostin koji su kroz koncepte jezičkih igara i govornih činova iz novog ugla ukazali na značaj svakodnevice, što je najpre uticalo na interpretativno nastrojene društvene nauke u SAD. Interesovanje za odnos prakse i svakodnevnog života među evropskim misliocima druge polovine 20. veka rezultiralo je artikulacijom *teorija prakse*. Ovim teo-

rijama nastoje se objasniti odnosi između globalnih entiteta odnosno sistema sa jedne strane i njihove utelovljenosti i ljudskog delovanja sa druge.

Uprkos brojnim određenjima pojma i inflaciji upotrebe koja pretila opasnošću od desemantizacije, pojam prakse i dalje je aktuelan. Marksističko i kritičko pedagoško razumevanje prakse naročito su relevantni za istraživanje društvenih pokreta (v. **društveni pokreti**) i samoorganizovanih kolektiva koji aktivnosti baziraju na uzajamnoj pomoći, na taj način praktikujući ideje i vrednosti za koje se zalažu. Sa druge strane, zbog nastojanja da premoste jaz između kolektivističkih strukturalističkih pristupa i individualnih teorija akcije, teorije prakse i dalje imaju široku primenu u savremenoj sociologiji, studijama kulture, urbanim studijama i antropologiji.

Za dalje čitanje:

- Bogusz, Tanja (2012), „Experiencing practical knowledge: emerging convergences of pragmatism and sociological practice theory“, *European Journal of Pragmatism and American Philosophy* 4 (1): 32–54.
- Bourdieu, Pierre (1977), *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bottomore, Thomas Burton (1991), *A Dictionary of Marxist thought*. Oxford; Cambridge: Blackwell Reference.
- Čorbić, Dragan (1980), „O nekim shvatanjima pojma prakse kod nas“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 20: 413–429.
- Freire, Paulo (1986), *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Continuum.
- Holloway, John (2010), *Change the World Without Taking Power: The Meaning of Revolution Today*. London; New York: Pluto Press.
- Sahlins, Marshall (2000), *Culture in Practice: Selected Essays*. New York: Zone Books.
- Spade, Dean (2020), *Mutual Aid. Building Solidarity During This Crisis (and the Next)*. New York: Verso.

| 64, 48 |

| 74, 75 |

| 14, 25 |

| 54 |

| 41 |

| 12 |